

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้าน น้ำ และขยะ องค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เป็น การวิจัยเชิงสำรวจในพื้นที่ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ การสำรวจเชิงปริมาณ และการสำรวจเชิง คุณภาพ โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 ขั้นตอนและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษาคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสวนหลวง ตำบลบาง นางลี่ ตำบลบางแค ตำบลแควอ้อม ตำบลเหมืองใหม่ ตำบลท่าคา และ เทศบาลตำบลอัมพวา จำนวน 1,364 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจาก การคำนวณตามสูตรของ Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คนจากนั้นจะทำการเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้ตัวแทนของประชากรที่จะทำการศึกษา โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดประชากรที่ทำการศึกษาคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลต่างๆ จำนวน 7 ตำบลในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ เทศบาล ตำบลอัมพวา ตำบล เหมืองใหม่ ตำบล สวนหลวง ตำบลแควอ้อม ตำบลบางแค ตำบลบางนางลี่ และตำบลท่าคา

ขั้นที่ 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากคำนวณตามสูตรของ Yamane (1967) ที่ ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวน 397 คน

ขั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างจากประชาชนจำนวน 6 ตำบล เพื่อหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตามตำบลตั้งนั้นกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 1,364 คน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตามตำบล

ลำดับที่	ตำบล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	เทศบาลตำบลอัมพวา	338	24.8
2	ตำบลสวนหลวง	76	5.6
3	ตำบลบางแค	127	9.3
4	ตำบลแควอ้อม	166	12.2
5	ตำบลบางนางลี่	420	30.8
6	ตำบลท่าคา	237	17.4
	รวม	1,364	100

3.1.2 กลุ่มเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสนทนากลุ่มซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกประชาชนแบบเจาะจง โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำการสนทนาเกี่ยวกับประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน/ตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ทั้งนี้ได้คัดเลือกประชาชนทั้ง 7 ตำบล โดยการสัมภาษณ์ประชาชน 5 ตำบล จำนวน 50 คน และสนทนากลุ่มคัดเลือกตำบลจำนวน 5 ตำบล จำนวนประชากรกลุ่มละ 10 คน โดยมีกรอบเนื้อหาที่ใช้ในการสร้างเครื่องมือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมมีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านการวางแผน/ตัดสินใจ
- 2) ด้านการปฏิบัติการ
- 3) ด้านการรับประโยชน์
- 4) ด้านการประเมินผล

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็นเครื่องมือเชิงปริมาณและเครื่องมือเชิงคุณภาพ

3.2.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ

เครื่องมือเชิงปริมาณเป็นการวัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการปฏิบัติการ 3) ด้านการรับประโยชน์ 4) ด้านการประเมินผล แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรม สมาคม เป็นแบบตรวจสอบรายการเช็คลิสต์

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะ เป็นแบบตรวจสอบรายการเช็คลิสต์และแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะซึ่งประกอบด้วยการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือการวางแผน/ตัดสินใจ การปฏิบัติการ การรับผลประโยชน์และการติดตามประเมินผล จำนวน 22 ข้อ โดยแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ต (Likerts Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับคือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย

น้อยที่สุดผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อดังนี้

5 คะแนน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก

3 คะแนน หมายถึงระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย

1 คะแนน หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

การแปลความหมายของข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์โดยใช้คะแนนเฉลี่ยตามแนวทางดังต่อไปนี้(ดวงเดือน จุลกรานต์, 2548, อ่างในธีระดา ภิบุญ, 2550)

ระดับคะแนนตั้งแต่ 4.21-5.00 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด

ระดับคะแนนตั้งแต่ 3.41-4.20 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก

ระดับคะแนนตั้งแต่ 2.61-3.40 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

ระดับคะแนนตั้งแต่ 1.81-2.60 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย

ระดับคะแนนตั้งแต่ 1.00-1.81 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงในอนาคต

วิธีการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. ศึกษา नियาม ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เขียนนियามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 4 ด้านดังนี้
 - 3.1 ด้านการวางแผน หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วม ในการวางแผน การเข้าร่วมประชุม หรือจัดทำโครงการ เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่างๆ และร่วมตัดสินใจในขั้นตอนของกระบวนการวางแผน และการจัดการผ่านที่ประชุมหรือคณะทำงาน เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา ด้านน้ำและขยะ ได้แก่ การเสนอ ความคิดเห็นต่อที่ประชุมในการอนุรักษ์ และพัฒนาชุมชน เป็นต้น
 - 3.2 ด้านการปฏิบัติการหมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วม ในการจัดการ สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การร่วมลงมือปฏิบัติ หรือสละทรัพย์และแรงงานในการจัดการ สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ด้านน้ำและขยะร่วมมือกับเจ้าหน้าที่
 - 3.3 ด้านการรับประโยชน์ หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม
 - 3.4 ด้านการประเมินผล หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล ในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ร่วมตรวจสอบเอกสาร พบข้อบกพร่องของ โครงการและเสนอต่อ คณะกรรมการ การร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น การเข้าร่วมติดตามการดำเนินงานของโครงการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านน้ำและขยะตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ เป็นต้น

และสื่อที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม
4. สร้างแบบวัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านน้ำและขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 4 ด้าน และสื่อที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

5. นำแบบสอบถามที่ทำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านทำการตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรง (Validity) โดยคำนวณค่า IOC (Index of Objective Congruence) ได้ที่ 0.50 ขึ้นไป

6. นำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร (Try Out) จำนวน 40 คน แล้วนำผลจากการตอบแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วม	เกณฑ์การให้คะแนน
มากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
มาก	ให้ 4 คะแนน
ปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
น้อย	ให้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

จากนั้นนำผลที่ได้มาหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำมาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยถือเกณฑ์ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.67 – 5.00 หมายถึงระดับการมีส่วนร่วมมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34- 3.66 หมายถึงระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00- 2.33 หมายถึงระดับการมีส่วนร่วมน้อย

7. นำผลที่ได้มาหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.819

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามเพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

3.2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม แบ่งออกเป็น 2 ฉบับดังนี้

3.2.2.1 แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดวิธีการได้มาของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ปรากฏการณ์เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม กำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ความรู้ทางสิ่งแวดล้อม นโยบายทางสิ่งแวดล้อม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม บทบาทของผู้นำท้องถิ่น ประชาชน กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ และผลของการเข้ามามีส่วนร่วม นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์

และสังเคราะห์เพื่อร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ

3.2.2.2 แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเป็นคำถามที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นคำถามปลายเปิด ถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

1. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย โดยผู้วิจัยจะดำเนินการสนทนากลุ่มและผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่เป็นผู้จดบันทึกการสนทนาและบริการทั่วไป
2. เครื่องบันทึกเทป อัดเสียงระหว่างการสนทนา เพื่อเก็บรวบรวมโดยละเอียด
3. กล้องถ่ายภาพดิจิทัล ตอล เก็บข้อมูลภาพในบรรยากาศขั้นตอนและกระบวนการที่มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ
4. สมุดบันทึกภาคสนาม
5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน จากนั้นนำเครื่องมือไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูข้อชัดเจนของข้อคำถาม ปฏิกริยาของผู้ตอบ และความต่อเนื่องของเนื้อหา โดยการสนทนากลุ่มจะมีการบันทึกเสียงเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

3.3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ

3.3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการดังนี้

3.3.1.1 ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการศึกษาภาคสนาม ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชาชนในช่วงเดือนพฤษภาคม 2553 โดยทำการแจกแบบสอบถาม ให้แก่ประชากรทั้ง 6 ตำบล จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,364 คน

2. ก่อนลงมือตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขั้นตอนการตอบแบบสอบถามให้ประชาชนเข้าใจ หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างลงมือตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

3. นำผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาลงรหัส และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.3.1.2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้

1.1 ศึกษา วิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติการ การได้รับประโยชน์ และการประเมินผลจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะส่งผลกระทบต่อส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้าน น้ำ และขยะ

1. 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และผู้ช่วยนักวิจัยร่วมสัมภาษณ์ด้วย โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ใช้การสัมภาษณ์โดยตรง แบบมีเอกสารประกอบ จุดบันทึกและการบันทึกเทป มีแนวคำถามเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้ถูกสัมภาษณ์

1. 3 การตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ โดยการจัดสนทนากลุ่มและนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ

1. 4 การสนทนากลุ่ม เนื่องจากการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ นอกจากจะเป็นศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับฐานความคิดการเข้าใจความหมายของการมีส่วนร่วม และบทบาทของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม หลักในการมีส่วนร่วมและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในฐานะที่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สังคมอย่างหนึ่ง จำเป็นที่ผู้วิจัยจะต้องศึกษาความคิด ความเชื่อและทัศนคติร่วมกัน ได้แก่ นโยบายทางสิ่งแวดล้อม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แนวคิดทางสิ่งแวดล้อม ทัศนคติทางสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมกลุ่มนี้มีคุณสมบัติพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน ส่วนประเด็นการสนทนาผู้ดำเนินการสนทนาจะเป็นผู้จุดประเด็นการสนทนาและกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาพูดคุยกันในหัวข้อที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ล่วงหน้า โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้สร้างแนวคำถามถึงความรู้สึกฐานความคิด การตัดสินใจ การใช้เหตุผล แรงจูงใจหรือสถานการณ์ต่างๆ หรือความประทับใจในขณะที่สนทนากัน โดยความคิดของหลายๆคนหนึ่งในกลุ่ม อาจกระตุ้นให้คนอื่นๆในกลุ่มพูดและแสดงความคิดเห็นของตนออกมา เพราะการจัดสนทนากลุ่มเป็นการใช้หลักการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม เป็นเครื่องมือที่ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบซึ่งไม่อาจหาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยกลุ่มที่ผู้วิจัยเจาะจงในการสนทนากลุ่มคือ นายกองค้การส่วนท้องถิ่น รองนายกองค้การส่วนท้องถิ่น สมาชิกองค้การบริหารส่วนท้องถิ่น อาจารย์ คณะกรรมการหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

สมาชิก อสม. กลุ่มประชาชนในชุมชน ในการจัดกลุ่มสนทนาในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.4.1 เลือกพื้นที่ที่ศึกษา การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการศึกษาระยะรายกรณีในพื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือเป็นพื้นที่ที่สอดคล้องกับลักษณะโครงสร้างทางสังคมของสังคมที่จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนกับองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะน้ำและขยะ จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ ตำบลบางนางลี่ ตำบลแควอ้อม ตำบลเหมืองใหม่ ตำบลสวนหลวง ตำบลท่าคา

1.4.2 เตรียมการก่อนการจัดกลุ่มสนทนา

1.4.3 การกำหนดหัวข้อประเด็นและแนวคำถามที่จะใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อ ประเด็น แนวคำถามจากวัตถุประสงค์ในการวิจัย และปัญหาในการวิจัย ออกมาร่างเป็นแนวคำถามย่อย แล้วนำมาเรียบเรียงเป็นข้อความ จัดลำดับและผูกเรื่องราว เพื่อการสนทนาให้เป็นขั้นตอนและจัดลำดับความคิดเห็นให้เป็นหมวดหมู่หรือหัวข้อใหญ่

1.4.4 การเตรียมบุคคลในการสนทนาในการจัดกลุ่มสนทนา ประกอบด้วย

1.4.4.1 ผู้ดำเนินการสนทนา คือผู้ถามคำถาม และกำกับการสนทนาให้เป็นไปในแนวทางของข้อที่จะศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงประเด็นที่ศึกษาและละเอียดที่สุดในเวลาที่กำหนด

1.4.4.2 ผู้จัดบันทึกคำสนทนา คือ ผู้ที่ทำหน้าที่จดคำพูดทุกคำพูดในการสนทนากลุ่มให้ได้มากที่สุด รวมทั้งจดกิริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้ากลุ่มร่วมสนทนา เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในอันที่จะนำมาใช้ในประกอบการศึกษาถึงบรรยากาศของการจัดกลุ่มสนทนา

1.4.4.3 เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป จะเป็นผู้กั้นผู้ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดกลุ่มสนทนาให้ออกไปจากพื้นที่ที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา และทำหน้าที่บริการน้ำดื่ม กาแฟ บันทึกรูปถ่าย เปลี่ยนเทป

1.4.4.4 การเตรียมอุปกรณ์ในการสนทนา คือ การเตรียมเทปบันทึกเสียง

1.4.4.5 สถานที่จัดกลุ่มสนทนาผู้วิจัยเลือกสถานที่สะดวกสำหรับสมาชิกทุกคนมากที่สุดและเป็นทีสมาชิกคุ้นเคยบรรยากาศเงียบสงบ อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่มีเสียงรบกวน แดดไม่ร้อน ในการจัดกลุ่มสนทนาในครั้งนี้เลือก สถานที่ จัดกลุ่มสนทนา 5 แห่ง คือ

ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลท่าคา ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลแควอ้อม ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่

1.4.4.6 ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยใช้เวลาในการจัดกลุ่มสนทนาประมาณ 2 ชั่วโมง ในช่วงเวลาประมาณ 9.00 -11.00 น . สำหรับตำบลบางนางลี่ ตำบลเหมืองใหม่ ตำบลสวนหลวง สำหรับตำบลแควอ้อม และตำบลท่าคา จัดในช่วงเวลา 13.30 – 15.30 น เนื่องจากแต่ละชุมชนต้องมีการกิจในการประกอบอาชีพทำให้ไม่สามารถจัดในช่วงเวลาเดียวกันได้

1.4.4.7 การกำหนดกลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมการสนทนาในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วย สมาชิก อบต. นายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน
2. กลุ่มประชาชน
3. บุคลากรทางการศึกษา

ในการเลือกผู้เข้าสนทนากลุ่มโดยพิจารณาว่าใครจะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักได้ดีที่สุดเช่นเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่จะมาร่วมกลุ่มสนทนา กล้าแสดงความคิดเห็นในการวิจัยในครั้งนี้ได้จัดกลุ่มสนทนา 5 ครั้ง ครั้งแรกมีผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา 8 คน ครั้งที่ 2 มีผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา 10 คน ครั้งที่ 3 มีผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา 15 คน ครั้งที่ 4 มีผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา 15 คน ครั้งที่ 5 มีผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา 15 คน รวมผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาในห้าครั้งจำนวน 63 คน

ขั้นตอนการดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา ในการจัดกลุ่มสนทนาในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการตามรายละเอียดดังนี้

1. การนัดหมายสมาชิกกลุ่มสนทนา
2. การเตรียมสถานที่จัดกลุ่มสนทนา
3. การดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา เมื่อสมาชิกที่มาร่วมกลุ่มสนทนาเข้าห้องประชุมเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการแนะนำตนเองในฐานะผู้ดำเนินการสนทนาและแนะนำผู้ช่วยนักวิจัยแก่สมาชิก จากนั้นจะอธิบายจุดมุ่งหมายของการจัดกลุ่มสนทนา และบอกให้ทราบว่า จะมีการบันทึกเสียงการสนทนาและจดคำสนทนาตลอดการจัดกลุ่มสนทนา เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยไม่บอกชื่อที่อยู่ของผู้แสดงความคิดเห็น และเกริ่นนำคำถามเพื่อสร้างเป็นกันเองและความคุ้นเคย ผู้ร่วมวิจัยจึงเริ่มนำการสนทนากลุ่มให้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนแสดง

ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยชักถามไม่ให้การสนทนาหยุดนิ่ง และสรุปคำตอบของสมาชิกบางคน เพื่อเปลี่ยนให้สมาชิกคนอื่นได้พูดบ้าง รวมทั้งสร้างประเด็นคำถามให้กลุ่มได้ถกประเด็นความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยหลีกเลี่ยงการชักถามเป็นรายบุคคล นอกจากนี้จะต้องการคำตอบที่ต่อเนื่องกัน เพื่อให้ได้รายละเอียดเชิงเหตุผลออกมาโดยผู้วิจัยได้พยายามสร้างบรรยากาศการสนทนาให้เป็นไปตามธรรมชาติ เว้นจังหวะการถามและการเปิดประเด็นคำถามให้เหมาะสม และสามารถถามคำถามตามแนวคำถามที่ต้องการ สิ่งสำคัญผู้วิจัยจะต้องพยายามทำให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาเต็มใจร่วมกลุ่มสนทนาตลอดเวลาตามแนวในการสนทากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมมากที่สุด และสอดแทรกการสนทนาด้วยการชักถามเรื่องที่น่าสนใจเพื่อสร้างบรรยากาศในการสนทนาตามความเหมาะสม โดยใช้เวลาในการสนทนาประมาณ 2 ชั่วโมง เมื่อสิ้นสุดการสนทนาผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยได้แสดงความขอบคุณผู้ร่วมกลุ่มสนทนา และสรุปผลการจัดกลุ่มสนทนา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาทราบ

4. การตรวจสอบคุณภาพความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยทำการถามซ้ำจากผู้ให้ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลแต่ละครั้งได้ทำการสังเคราะห์ เพื่อตรวจสอบยืนยันข้อมูลรูปที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสถานที่ศึกษา

3.4 ขั้นตอนและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ/สังคมของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ
2. การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมจำแนกเป็นรายด้าน และโดยรวม
3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษา น้ำ และขยะอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ โดย วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยใช้สถิติสำหรับตัวแปรที่มี 2 กลุ่มใช้ t-test และตัวแปรตั้งแต่ 3 กลุ่มใช้ F-test เมื่อพบความแตกต่าง จะทดสอบความแตกต่างโดยใช้ LSD
4. การวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยใช้การ

พรรณนาความเรียง เป็นคำถามปลายเปิด

5. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

5.1 กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการทันที ภายหลังจากเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การจัดทำสนทนากลุ่มและการจดบันทึก แล้วจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ทราบว่าได้ข้อมูลอะไร มาที่ครบถ้วนแล้วและจะต้องเก็บข้อมูลอะไรเพิ่มเติม

5.1.2 การวิเคราะห์ภาพรวม เพื่อหาข้อสรุปตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล ผู้วิจัยได้กระทำร่วมกันตลอดกระบวนการวิจัย